

ПОЧУТИ МУЗИКУ ПРИРОДИ

Використання музичних творів на уроках інтегрованого курсу “Я досліджую світ”

Валентина МІШЕДЧЕНКО, канд. пед. наук, доцентка кафедри педагогіки і психології початкової освіти;

Ірина МОЗУЛЬ, канд. пед. наук, старший викладач, Глухівський НПУ імені Олександра Довженка

Сучасні педагоги переконливо доводять: музика — це потужний виховний засіб і ефективний освітній інструмент. Елементарному музикуванню під час уроків з різних навчальних дисциплін була присвячена публікація в “УПШ”, 2020, № 2. Нині ж продовжуємо цю надзвичайно цікаву тему оглядом форм і методів роботи з музичним матеріалом на уроках, присвячених вивченню об’єктів та явищ природи.

Формування у молодших школярів найповніших уявлень про навколишній світ має забезпечувати інтеграція змісту навчальних предметів. Так, у початковій школі інтегрований характер носять оновлені природнича й мистецька освітні галузі. Використання творів мистецтва у процесі навчання розширює світогляд дитини, допомагає їй розуміти природу, сприяє формуванню естетичного чуття, вихованню дбайливого ставлення до довкілля, активізації пізнавального інтересу, розвитку мисленневих процесів.

Професійно створені музичні твори, сповнені ніжності й любові до природи, допомагають дітям молодшого шкільного віку поглибити знання про світ, відчувати зв’язок музики із життям, усвідомити красу й неповторність навколишнього світу.

ОБИРАЄМО МУЗИЧНИЙ МАТЕРІАЛ: ВАЖЛИВІ НЮАНСИ

Готуючи до уроків збірки музичних творів для вивчення природи, учитель початкової школи має обирати *легкі, доступні, зрозумілі, світлі за звучанням мелодії та пісні, нескладні музичні твори, у яких можна визначити музичні інструменти, які точно передають образи і явища природи* — схід сонця, дощ, спів пташки, рухи ведмеда, танець лебедів, настроїй дерева, пори року тощо.

Надзвичайно важливу роль музика відіграє у **розвитку емоційної сфери**. Сприймаючи на слух музичні інтонації, дитина відчуває весь спектр протилежних почуттів — радість, легкість, піднесення, сум,

За словами В. Белінського, природа — це вічний зразок мистецтва. Поети оспівують її у віршах, художники змальовують фарбами, а музиканти — відтворюють її образи за допомогою мелодії. У музичних творах “оживають” образи сонця, гір, моря, лісу, комах, птахів, квітів та інших об’єктів живої і неживої природи. Тож використання музичних творів на уроках сприяє формуванню інтересів, поглядів, смаків дітей. Музика полегшує сприймання й запам’ятовування природознавчого матеріалу під час співу, виконання ритмічних вправ, гри на музичному інструменті, проведення ігор.

Розкриємо особливості організації роботи учнів з музичним матеріалом на різних етапах уроку і задля реалізації завдань різних освітніх галузей.

занепокоєння, хвилювання, тривожність тощо. Тож для учні початкової школи слід добирати *музичні твори з багатим емоційним змістом, з настроєм, який легко визначити* (мелодія весела, сумна, упевнена, смілива, стрімка, енергійна, дзвінка, повільна, протяжна, журлива).

Використання музичних творів на різних уроках навчає дітей уважніше слухати музику і краще розуміти її мову. Під час сприймання дітьми музичного твору вчитель має обов’язково спостерігати за їхньою реакцією, спонукати до висловлення **емоційного відгуку**. Як правило, слухання супроводжують подальшим

Інтегрована освіта • Природознавство

аналізом творів: діти обговорюють, за допомогою яких засобів музика передає образи навколишнього світу, за якими ознаками розрізняють її характерні виражальні й зображальні особливості, з якими ситуаціями або об'єктами, предметами, процесами чи явищами природи пов'язані музичні образи.

Працюючи з музичними творами в межах інтегрованого курсу “Я досліджую світ”, варто приділяти увагу реалізації завдань не лише природничої та мистецької, а й громадянської, соціальної та здоров'язбережувальної галузей. Зокрема, для здійснення **патріотичного напрямку** виховання варто використовувати *музичні твори у виконанні українських народних інструментів — сопілки, бандури — або ансамблю троїстих музик, оркестру народних інструментів*. Пропонуйте дітям упізнавати знайомі мелодії українських народних пісень у новому звуковому обрамленні — наприклад, у виконанні симфонічного оркестру. Допоможіть учням заграти мелодію весняного струмочка, відтворити пісню соловейка, звуки грому та інші, використовуючи сопілку, металофон або якийсь із шумових музичних інструментів. Така вправа розвиває слух дитини, відчуття ритму, ладу, темпу й позитивно впливає на розвиток музичних здібностей.

МУЗИКА НА РІЗНИХ ЕТАПАХ УРОКУ

Музичні твори варто використовувати для **організації класу** на початку уроку, а також на етапі його завершення. Урок можна розпочинати з того, що учні доволіно заходять до класу під тематичну мелодію або крокують під маршову музику. Враховуючи, що уроки курсу “Я досліджую світ” зазвичай перші за розкладом, варто використати музичні вітання, якими найчастіше слугують розспівки й поспівки — наприклад, “Морозець” (Б. Фільц), “Новорічна” (А. Філіпенко) тощо.

Для мотивації навчальної діяльності на уроці можна послуговуватися музичним матеріалом для **слухання** (С. Прокоф'єв “Ходить місяць над лугами”, М. Римський-Корсаков “Море”, Е. Гріг “Пташка”, В. Ребіков “Ведмідь”, В. Косенко “Дощик” тощо). Після сприйняття музичного твору вчитель обов'язково має організувати обговорення, запитуючи учнів, про що і як розповідає їм ця музика. Також доцільно реалізовувати міжпредметний зв'язок із музичним мистецтвом, визначаючи засоби музичної виразності, за допомогою яких композитор змалював певну картину.

На кожному уроці в початковій школі для зміни діяльності, релаксації та відпочинку передбачено **фізкультхвилинки**, які варто супроводжувати музикою, виконанням ритмічних вправ (учні аплодують під музику, відстукують ритм, щипають себе за щічки, плескають у долоні, тупотять, клацають пальчиками,

Педагог може здійснювати добір музичного супроводу уроків на свій розсуд або з урахуванням уподобань і бажань учнів. Не слід забувати про те, що один і той самий музичний твір можна використовувати на уроці з різною дидактичною метою чи для вивчення різних тем.

Наприклад

- За допомогою українських народних календарно-обрядових пісень (веснянок, обжинкових, жнивварських) можна ознайомити дітей із **народними звичаями** або показати еволюцію видів **сільсько-господарської діяльності людини** в різні пори року. Для цього слугують українські народні пісні “А ми просо сіяли”, “Вийшли в поле косарі”, “Огірочки”, “Сівав мужик просо”, “Живо, женчики, живо”, “Мак”, “Дощику, дощику, полини, полини”, “Соловечку, сватку, сватку”, молдавська мелодія “Збір винограду” та ін.
- Аудіоматеріали на зразок вокальних творів В. Івасюка “Кольорові пташки”, “Зелена пісенька” дають змогу обговорити, який вигляд має природа в різні пори року, які кольори переважають, чому кожна пора року асоціюється з певним забарвленням, які кольори найбільше милують очі дітей — таким чином в урок як засоби психологічного розвантаження включаються **елементи арт-терапії**.

махають руками тощо). Педагог може використати аудіоматеріали для руханки, яка базується на повторенні простих рухів (вправи “Квіти танцюють”, “Море хвилюється”, хороводи “Бджілки”, “Краплинки” тощо). Для проведення музичних фізкультхвилинок доцільно послуговуватися вже знайомими дітям творами, які вони слухали або виконували на уроках музичного мистецтва, як-от: українська народна пісня “Вийди, вийди, сонечко” в обробці Л. Ревуцького, український народний танець “Метелиця”, “Морозець” Б. Фільц та ін. Можна ускладнювати такі динамічні паузи елементами хореографії.

Для релаксації або **фізкультхвилинки для очей** бажано застосовувати музичні картини природи — дзюрчання струмка, пташиний спів, шум моря, звуки лісу, весняний дощ або зимову хурделицю. Учні заплющують очі, педагог вмикає мелодію й діти подумки переносяться на лоно природи. Після закінчення вправи обов'язково треба поспілкуватися з учнями, аби вони мали змогу поділитися одне з одним своїми відчуттями та емоціями.

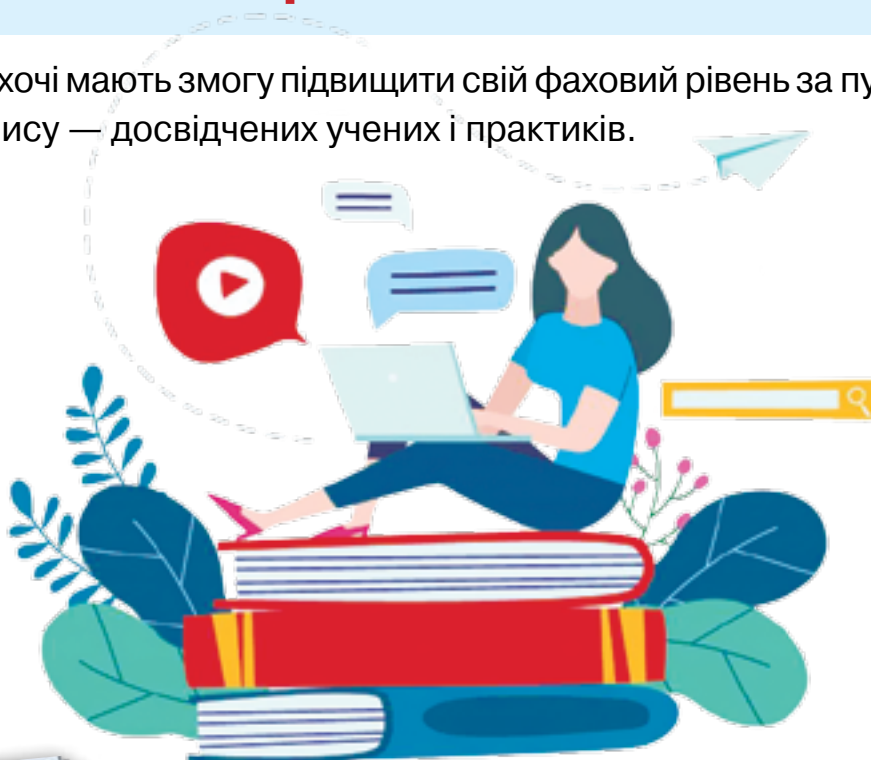
Орієнтовний зміст бесіди

- Що ви уявили, слухаючи цю мелодію?
- Де ви опинилися?
- Опишіть, якою була погода.
- Які кольори переважали в природі?
- Кого ви побачили на лісовій галявині? (Кого ви зустріли на узбережжі моря?)

Бажаєте підвищити кваліфікацію?

Завітайте на сайт журналу “Учитель початкової школи”
upsh.com.ua

Відтепер усі охочі мають змогу підвищити свій фаховий рівень за публікаціями авторів часопису — досвідчених учених і практиків.

Переваги навчання онлайн:

- ✓ можливість самостійного вибору програми
- ✓ зручний для вас час навчання
- ✓ інтерактивні завдання
- ✓ можливість опанувати тему поетапно
- ✓ додаткові матеріали з теми

По завершенні навчання Ви отримаєте **СЕРТИФІКАТ**,
що підтверджує успішне підвищення кваліфікації

Охочі мають змогу оприлюднити власний творчий доробок
з опанованої теми й отримати **СВІДОЦТВО ПРО ПУБЛІКАЦІЮ**

З нами навчатися легко!

